

Справа № 315/490

Категорія ст.62 КК УРСР

Доповідач Завгородній Г.М.

УХВАЛА

Судова колегія в кримінальних справах Верховного Суду Української Радянської Соціалістичної Республіки в складі:

Головуючого Завгородньої Г.М.

Членів суду Федченка О.С., Міщенка С.М.

за участю прокурора Макашова Є.В.

розділяла в судовому засіданні 2 серпня 1990 року кримінальну справу за протестом Прокурора Української РСР на вирок судової колегії в кримінальних справах Київського обласного суду від 2 жовтня 1980 року.

Цим вироком

СТУС Василь Семенович, 8 січня 1938 року народження, уродженець с. Рахнівки Гайсинського району Вінницької області, українець, з вищою освітою, громадянин СРСР, судимий 7 вересня 1972 року за ст. 62 ч. I КК УРСР на 5 років позбавлення волі та 3 роки заслання,-

засуджений за ст. 62 ч. 2 КК УРСР на 10 /дєсять/ років позбавлення волі і на 5 років заслання.

На підставі ст. 26 ч. I КК УРСР Стус В.С. визнаний особливо небезпечним рецидивістом і відбування покарання визначено у виправно-трудовій колонії особливого режиму.

У касаційному порядку справа не розглядалася.

Стус В.С. визнаний винним у тому, що відбуваючи в 1974-1979 р.р. покарання за попереднім вироком, а з серпня 1979 р. мешкаючи у м. Києві і залишаючись на ворожих радянському суспільству позиціях спілкуючись з особами, засудженими за особливо небезпечні державні злочини, а також з представниками зарубіжних буржуазно-націоналістичних кіл, з метою підриву та ослаблення Радянської влади протягом тривалого часу систематично виготовляв, зберігав та розповсюджував антирадянську та наклепницьку літературу, в якій містяться заклики до проведення боротьби з Радянською владою, та вигадки, що порочать державний і суспільний лад.

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО
Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

15.08.13

2.

Деякі з них потрапили в капіталістичні країни і широко використовувалися буржуазно-націоналістичними центрами в провокаційних кампаніях проти Союзу РСР.

З тією ж ворожою метою Стус В.С. займався антирадянською агітацією і пропагандою в усній формі, поширюючи наклепницькі вигадки на радянський державний та суспільний лад, хоч його 19 жовтня 1976 року та 19 червня 1978 р. було попереджено офіційно про недопустимість дій, які суперечать інтересам державної безпеки.

Зокрема, у грудні 1976 р. Стус виготовив наклепницький документ "Заяву" до Президії Верховної Ради СРСР і тоді ж надіслав до Прокуратури Союзу РСР, в якій порочить радянський державний і суспільний лад, схвалює діяльність осіб, заарештованих за особливо небезпечні та інші державні злочини.

В 1976 р. Стус виготовив "Відкритого листа до І.Дзюби", в якому твердить, що на Україні в 1972-1973 р.р. начебто відбувається "антиукраїнський погром", цей документ набув поширення серед націоналістично настроєних осіб, а також потрапив за кордон, де використовувався буржуазною пропагандою в ворожих акціях проти Союзу РСР.

Восени 1977 р. Стус виготовив рукописний документ у вигляді "листу" до своїх знайомих Коцобинської М.Х., Кириченко С.Т. та її чоловіка Бадзьо Г.В., в якому зводить наклепи на радянський державний і суспільний лад, національну політику КПРС та дружбу українського і російського народів, і надіслав його цим особам.

У листопаді 1977 р. Стус виготовив листа до Лук'яненка Л.Г., тоді ж надіслав йому. В листі він зводить наклепи на радянський державний і суспільний лад, підбурює "однодумців" проводити ворожу діяльність "в більш широкому плані", висловлює бажання бути членом так званого "Українського наглядного Комітету".

В кінці 1977 р. Стус виготовив "лист-звернення" до одного із членів Президії Верховної Ради СРСР, в якому твердить про "беззаконіє и насильє", що він і інші особи репресовані лише за їх "переконання", і зберігав за місцем проживання.

У грудні 1977 р. Стус виготовив "листа" до колишнього мешканця м.Москви Григоренка П.Г., якого за систематичне вчинення дій, несумісних з належністю до громадянства СРСР, позбавлено громадянства СРСР і зберігав за місцем проживання. У листі паплюжаться органи правосуддя, яких він наклепницьки називає ворогами народу, зводяться наклепи на радянський суспільний лад.

У листопаді 1979 р. Стус виготовив "заяву" до Прокуратури УРСР, в якій, виступаючи на захист Горбала, судимого за антирадянську діяльність і заарештованого за вчинення іншого злочину, він наклепницьки заявляє, ніби радянські правозахисні органи вітаються до брутальних способів розправи і дискредитації людей", що знову заражається права людей. Текст цієї "заяви" він надіслав до

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО

Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

Прокуратури УРСР, до мешканки м.Москви Лісовської Н.П., два примірники зберігав у себе .

"Заява" потрапила за кордон і використовувалася в підрывних акціях проти СРСР.

В період із серпня 1979 р. до травня 1980 р. Стус виготовив рукописний документ без назви у загальному зошиті, у якому містяться злісні наклепницькі вигадки на радянський державний і суспільний лад, на марксистсько-ленінське вчення про соціалістичну революцію, ленінізм, Цей зошит він зберігав за місцем проживання.

В цей же період він зберігав різні виготовлені: рукописні вірші "Безпашпортний і закріпачений...", "Ось вам сонце, сказав чоловік з кокардою...", "Колеса глухо стукають ..." та два інших документи.

У віршах та документах зводяться наклепи щодо політики КПРС і Радянської влади відносно колгоспного селянства, на демократичні основи нашої країни, соціалістичну законність, радянську дійсність.

В другій половині 1979 - на початку 1980 р.р. Стус виготовив для розповсюдження рукописний документ українською і російською мовами під назвою "Пам'ятка українського борця за справедливість", в якому з націоналістичних позицій зводить наклепи на державний і суспільний лад, виправдовує антинародну діяльність бандитів ОУН-УПА, і зберігав його у себе вдома.

Крім цього, протягом тривалого часу Стус з метою підриву та ослаблення Радянської влади проводив антирадянську агітацію і пропаганду в усній формі.

Спілкуючись у виправно-трудовій колонії № 19 Мордовської АРСР із засудженим Сіриком М.І., він систематично висловлював наклепницькі вигадки на радянський державний і суспільний лад, твердив про порушення прав людини, беzzаконня в країні, про "насильницьку русифікацію України", закликав його до активної ворожої діяльності, при цьому говорив, що для цього всі засоби боротьби підходять.

Такого ж змісту розмови Стус вів з мешканцями селища Матросова Тенькінського району Магаданської області в період з весни 1977 до літа 1979 р., перебуваючи в засланні, зокрема з Шаврієм І.Н., Шаріповим Р.Г., Банніковою А.М., Радевичем Є.В., Голубенком В.В., Русовим Є.К., Ковальовим Г.І., Грибановим В.Я., Мастраковим П.М., Войтовичем В.С., Нікіфоренко Н.К., Жеренковим М.М., а також в присутності Стефановського Б.Г. і Казакова П.В. Він твердив про відсутність демократії, порушення прав людей у Радянському Союзі, колоніальну залежність України від Москви "насильницьку русифікацію" українців, зводив наклепи на внутрішню політику КПРС і Радянського Уряду та заявляв, що "унітціям" треба вести "національно-визвольну борьбу" за "звільнення України".

Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

15.08.13

У протесті ставиться питання про скасування вироку і закриття справи за відсутністю в його діяннях складу злочину.

Заслухавши доповідача, висновок прокурора, який підтримав протест, обговоривши доводи протесту та перевіривши по матеріалах справи законність і обґрунтованість вироку, судова колегія знаходить, що протест підлягає задоволенню.

Викладені у вироку фактичні обставини справи відповідають показам, але на підставі цих доказів суд зробив необґрунтований висновок, що дії Стуса були спрямовані на підтримку чи послаблення Радянської влади.

Зокрема, заявю до Президії Верховної Ради СРСР від 10 грудня 1976 року, яку Стус надіслав у Прокуратуру Союзу РСР, він реалізував своє право на захист гарантованих Конституцією СРСР політичних та особистих прав і свобод. В ній він посилається на необґрунтоване засудження його і інших осіб за політичні переконання, безпідставне утримання громадян в психіатричних лікарнях, прохав про реабілітацію і вирішення поставлених ним питань згідно закону. Заява підлягала до перевірки і відповідного реагування, тому пов'язані з цим зверненням дії Стуса суд необґрунтовано розцінив як злочин.

Без достатньої перевірки тверджень Стуса у "Відкритому листі до І.Дзюби" про арешти громадян на Україні в 1972-1973 рр. лише за бажання мати почуття самоповаги, людської і національної гідності, прагнення до людяного соціалізму та інших людських цінностей, у вироку зроблено висновок про паплюження в ньому радянського державного та суспільного ладу.

У листі до Коцюбинської М.Х. та інших знайомих Стус виклав свою думку щодо національної політики, репресії українців, духовного існування народу, висловлював намір продовжити боротьбу за соціальну справедливість демократичним шляхом. За умов, коли в той час була спотворена і деформована ленінська національна політика, визнання Стуса винним в тому, що в листі він зводив наклеп з цього питання є безпідставним.

Не містить наклепів і лист до Л.Лук'яненка, бо в ньому Стус висловив бажання бути членом "Українського наглядового комітету" і демократичним шляхом боротися за забезпечення інтересів національних меншин, прав українського народу і незалежності України. Такого ж характеру і лист Стуса до Григоренка П.Г.

У листі до Р.Гамзатова Стус повідомляв про його і інших засуджених осіб за обвинувачення в націоналізмі, висловлювався про беззаконня, прохав переглянути всі справи політичних в "язнів України і реабілітувати їх.

Зміст цього листа не містить ні антирадянських, ні наклепницьких тверджень.

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО
Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

189

5.

З гуманістичних позицій став Стус на захист і Горбала, бо вважав його засудження необґрунтованим.

Не можна розглядати як наклеп з метою підпризу чи послаблення державного і суспільного ладу і думку Стуса про роботу право-захисних органів.

В загальному зошиті щодо марксистсько-ленінського вчення, Великої Жовтневої соціалістичної революції Стус зробив записи про концепцію створення нашої держави, висловивши свою точку зору, і хоч вона є помилковою, суд не мав підстав і не навів доказів, що записи в зошиті були спрямовані на насильницьке повалення, чи зміну радянського державного і суспільного ладу.

Аналіз віршів Стуса "Безпашпортний, закріпачений..." "Існує тільки дві форми..." "Ось вам сонце, сказав чоловік з кокардою", "Колеса глухо стукотять..", інших документів, визнаних судом у вироку наклепницькими, свідчить про помилковість такого висновку.

Зміст показань свідків, на яких суд послався у вироку, також не свідчить про те, що розмови, які вів із ними та в їх присутності Стус, були спрямовані на підпризу, чи послаблення Радянської влади.

Із показань Баннікової вбачається, що з приводу проекту нової Конституції Стус у 1978 р. висловлювався як про "Фікцію" для обману радянських людей і світової громадськості, вважав, що їх права порушуються, розповідав про себе і безпідставне його засудження за переконання. Він говорив, що державний лад нашої країни не відрізняється від режиму дореволюційної Росії та фашистського. Сталін від Гітлера, бо з його наказу вбито багато невинних людей. Висловлював бажання стати членом організації, яка бореться за права людей.

За показаннями свідка Нікіфоренка, їй Стус розповідав про безпорядки у в"язниці, що він безпідставно засуджений, бо боровся за право людей на краще життя, вихваляв умови життя за кордоном. Твердив про порушення законів Радянським урядом, утисування прав людини, про колоніальну залежність України від СРСР, що з України все вивозиться в Росію, тому українці погано живуть.

Із показань свідка Жеренкова вбачається, що Стус говорив про погане медичне обслуговування в Радянському Союзі і вихваляв закордонне, про утисування прав людей, доводив, що соціалістичний лад держиться на насильстві, марксистсько-ленінське вчення вважав утопією, доводив перевагу особистої і приватної власності над колективною.

Як показав свідок Грибанов, у розмові з ним Стус говорив про порушення прав громадян і переслідування людей, які боряться з такими порушеннями. До таких людей він відносив і себе та осіб,

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО
Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

15.08.13

190

засуджених за антирадянську діяльність, або висланих із СРСР, вихваляв їх, говорив про переслідування таких співробітниками КДБ.

Аналогічні цим і показання свідка Войтович.

Про те, що Стус висловлював невдоволення державним і суспільним ладом, говорив про обмеження радянських людей у правах, переслідування тих, хто виступав із критичними зауваженнями, доводив, що винні у цьому керівники партії і уряду, комуністи, показував свідок Голубенко.

Свідок Ковалев показав, що Стус висловлювався за самостійну Україну, вважаючи справжніми лише західних українців, говорив, що страждає за переконання та боротьбу за волю для України, за демократичні права для народу.

З показань свідка Сірика, який спілкувався зі Стусом у виправно-трудовій колонії, видно, що останній рекомендував йому читати різні рукописні документи націоналістичного, ідейно-шкідливого змісту, говорив про порушення прав людини і беззаконня в країні. Доводив, що Україна в складі СРСР перебуває у підневільному стані, є колонією Москви, заявляв про насильницьку русифікацію органів Радянської влади і комуністів. Твердив, що на терор проти засуджених за антирадянську діяльність треба відповісти нашим терором - масовими голодовками, невиходом на роботу, написанням скарг, закликає до об'єднання всіх "антирадянщиків", щоб вони не ворогували між собою.

Аналіз цих доказів, на які послався у вироку і суд, свідчить про те, що Стус у письмовій та усній формі висловлював свої передумання і погляди, які на той час не відповідали позиції офіційних органів, окрім з них були і шкідливими, але публічних закликів до насильницького повалення, підприву чи послаблення Радянської влади він не допускав. Доступними методами Стус боровся за становлення демократичних засад в суспільстві, проти окремих порушень, допущених в той період.

Тому в діях Стуса відсутній склад злочину, в зв'язку з чим вирок підлягає скасуванню, а справа - закриттю на підставі п.2 ст.6 КПК УРСР.

Вирок від 7 вересня 1972 р., яким Стус був засуджений за ст.62 ч.1 КК УРСР на 5 років позбавлення волі, постановою Пленуму Верховного Суду УРСР від 15 червня 1990 р. скасовано і справа закрита за відсутністю в його діяннях складу злочину. Цією ж постановою скасована і касаційна ухвали.

Керуючись ст.ст.393, 394 КПК УРСР, судова колегія,-

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО
Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

[Handwritten signature] 15.08.13

198

у х в а л и л а :

Протест Прокурора Української РСР задоволінити.

Вирок судової колегії в кримінальних справах Київського міс-
го суду від 2 жовтня 1980 року відносно Стуса Василя Семеновича
скасувати, а справу на підставі п.2 ст.6 КПК УРСР закрити
за відсутністю в його діяннях складу злочину.

Головуючий - Завгородня

Члени суду - Федченко, Міщенко

Згідно: член Верховного суду УРСР Завгородня

5рк

З ОРИГІНАЛОМ ЗГІДНО
Управління
документального забезпечення
Верховного Суду України

15.08.13

